

Region Midtjylland

**Regnskab og afrapportering fra studietur til Västra Götaland
for Udvalget for udvikling i landdistrikter**

Bilag

**til Regionsrådets møde
den 16. januar 2008**

Punkt nr. 30

Rejserapport fra Underudvalget for Udvikling i landdistrikter

Studietur til Västra Götaland 2. - 4. september 2007

Kent Johansson fra Västra Götalandsregionen og Kaj Møldrup Christensen fra Region Midtjylland udveksler erfaringer om udvikling i landdistrikterne.

Studietur til Västra Götaland i Sverige den 2. – 4. september 2007

Regionsrådet forhåndsgodkendte på sit møde den 20. juni 2007 en ansøgning fra underudvalget for udvikling i landdistrikter om en studietur til Västra Götaland. Ifølge vederlagsregulativet skal Regionsrådet efterfølgende have forelagt regnskab for studieturen til godkendelse.

1. Formål med studieturen

Region Midtjyllands Udvalg for udvikling i landdistrikter ønskede at hente inspiration til arbejdet med landdistriktsudvikling i den nye region. Det drejede sig både om inspiration i forhold til det generelle udviklings- og strategiarbejde på regionalt plan og om inspiration i forhold til udmøntning af konkrete projekter, som udvalget beskæftiger sig med: Profilerings af landdistrikterne, Forskønnelse i landsbyer og på landet, Partnerskaber i landdistriktsudvikling (LAG-dannelse) og megasatsning på fødevareområdet.

Västra Götaland i Sverige blev valgt som destination for studieturen af flere årsager. Regionen er sammenlignelig med Region Midtjylland dels med hensyn til indbyggertal (regionen er med sine 1,5 mio. indbyggere Sveriges tredje største) og dels med hensyn til karakteren af landdistrikterne, måden regionen er organiseret på m.v. Endvidere er begge regioner omfattet af det tværnationale EU-program Kattegat-Skagerrak (KASK).

På den baggrund var det målet dels at opnå erfaringsudveksling mellem de to regioner på politisk og embedsmandsniveau og dels at vurdere samarbejdsmulighederne mellem Region Midtjylland og Västres Götaland i forhold til EU's Interreg-program Kattegat-Skagerrak (KASK).

Studieturen blev gennemført i perioden søndag den 2. september til tirsdag den 4. september. Udover udvalgets seks medlemmer deltog 5 personer fra administrationen fra Regional Udvikling, afdelingen for Oplevelsesøkonomi og landdistrikter.

2. Beskrivelse af studieturens indhold

Søndag 2. september

Deltagerne ankom kl. 16 på Melltorps Såg, et savværk med tilknyttet café/restaurant og blev budt velkommen af vært Katarina Johansson. Ægteparret Johansson driver i fællesskab Melltorps Såg.

2. viceordförande for Regionsutvecklingsnämnden i Västra Götalandsregionen, Birgitta Johansson bød velkommen på regionens vegne.

Småsågar i Sjuhärad

Dernæst præsenterede Ulf Lemke projekt "Småsågar i Sjuhärad". Projektets formål er at støtte småvirksomheder inden for kommuneforbundet Sjuhärad. En af virksomhederne i projektet er "Melltorps Såg". Ejeren Hans Johansson fortalte historien om et lille familiesavværk, der i dag er en blanding af traditionel håndværksindustri med tilvirkning af træ til bl.a. møbler og et turistforetagende, der trækker turister til det levende værksted med de gode håndværks-traditioner i centrum og hvor den tilknyttede café/restaurant udgør et attraktivt turistmål (herunder for større selskaber, bryllupper mv.).

Västra Götaland var efterfølgende vært ved en middag på Melltorps Såg med deltagelse af politikere fra Västra Götalandsregionen.

Overnatning på hotel/konferencecentret "Två Skyttlar".

Mandag den 3. september

Formiddagens program bød på oplæg fra henholdsvis svensk og dansk side. Viceordförande Birgitta Johansson bød velkommen og præsenterede kort Västra Götaland i tal og hovedpunkter: en region der erhvervsmæssigt domineres af bl.a. bilindustri, farmaceutisk- og elektronikindustri og som udgør et transportmæssigt knudepunkt i Norden. Hun introducerede kort baggrunden for regionens dannelse i 1999. Regionen har bl.a. ansvar for sygehuse og sundhedsvæsen og – på forsøgsbasis indtil 2010 – ansvar for regional udvikling, kommunikation og erhvervs- og regionalpolitik. Regionen har etableret et tæt samarbejde med de 49 kommuner i regionen.

Chef for erhvervs-afdelingen i Regionutvecklingssekretariatet i Västra Götalandsregionen, Agneta Mårdsjö, gennemgik herefter organisation, vision og "tillväxtprogram". Omdrejningspunktet for arbejdet med regional udvikling er en slags partnerskabsaftale - "tillväxtprogrammet" mellem region, kommuner og andre regionale aktører, som er centreret omkring visionen "det gode liv". Västra Götaland er - som Region Midtjylland - karakteriseret ved at have yderområder med faldende indbyggertal. Derfor arbejdes der fra regionens side med at forsøge at mindske disse områders afhængighed af enkelterhverv som f.eks. værftsindustri.

Västra Götaland - landdistrikter

Herefter præsenterede tre medarbejdere fra erhvervsafdelingen, hvordan regionen arbejder med regional udvikling i forhold til landdistrikterne, herunder hvordan der arbejdes med Leader-områder samt serviceområdet. Eksempelvis arbejder man med et mål om, at alle der bor i eller besøger regionen, inden for rimelig rejsetid/afstand skal have adgang til et moderne og alsidigt sortiment af dagligvarer.

I 2004 etablerede regionen et program for kommerciel service, hvor der kan søges støtte til projekter, der arbejder med alternative serviceløsninger.

Der blev udvekslet synspunkter omkring udenlandske borgeres opkøb af sommerhuse /ødegårde, herunder hvordan det påvirker udviklingen i landdistrikterne. Fra svensk side ses der positivt på denne udvikling, der i sæsonen bidrager til økonomi og liv i området.

Endelig blev regionens program for den sociale økonomi præsenteret. Regionen ser socialøkonomi som den tredje sektor udover den offentlige og private sektor. Socialøkonomi er baseret på frivilligt arbejde og foreninger.

Herefter fulgte et oplæg fra Länsstyrelsen om deres arbejde med landdistriksudvikling. Länsstyrelsen er en regional statsforvaltning, der bl.a. forvalter landdistriksprogrammet i tæt samspil med regionen og andre aktører og er med til at give programmet et regionalt præg. Landdistriksprogrammet er blevet til i en bredt forankret proces med inddragelse af landsbyer og organisationer i landdistrikterne samt samarbejde med Skovstyrelsen, uddannelsesinstitutioner, kommunerne og regionen.

Region Midtjylland – landdistrikter

Formand for Udvalget for udvikling i landdistrikter i Region Midtjylland, Kaj Møldrup Christensen præsenterede, hvordan der arbejdes med landdistriksudvikling i Region Midtjylland. Han kom bl.a. ind på det overordnede sigte om, at der skal være liv i vore landdistrikter og præsenterede kort strukturen i den politiske organisering med midlertidige udvalg. Han gennemgik derefter to konkrete projekter, som er iværksat i 2007: forskønnelse og fornyelse i landdistrikterne og profilering af landdistrikterne samt megasatsning på fødevareområdet. Udvalgets rolle er desuden generelt at følge udviklingsinitiativer, udgøre et forum for de lokale aktionsgrupper mv.

Afdelingschef Erik Sejersén fra Regional Udvikling i Region Midtjylland præsenterede dernæst regionsrådets rolle i forhold til regional udvikling, herunder samspillet med Vækstforum. En

vigtig grund til udvalgets studietur er erfaringsudveksling og fælles udfordringer mellem de to regioner. Der blev fra dansk side lagt op til samarbejdsmuligheder mellem de to regioner inden for følgende temaer: landsbyfornyelse, profilering af landdistrikter, fødevareudvikling, virksomhedsudviklingsprogram og turisme/oplevelsesøkonomi.

Under den følgende fælles drøftelse af samarbejdsmuligheder mellem Västra Götaland og Region Midtjylland stod det hurtigt klart, at der er oplagte samarbejdsmuligheder. Udover ovennævnte temaer nævnte Västra Götaland energi-området som et muligt samarbejdsfelt. Det blev aftalt, at administrationen i henholdsvis Region Midtjylland og Västra Götaland arbejder videre med en kvalificering af de nævnte temaer, og aftaler nærmere om konkrete samarbejdsmuligheder i løbet af efteråret.

Studiebesøg

Resten af eftermiddagen var reserveret til studiebesøg, som gik til Rydals Museum, hvor projekt Sjuhäradsmat – et projekt om lokale fødevarer og udvikling af mindre levnedsmiddelproducenter og netværksdannelse – blev præsenteret af Peter Drotz. Projektet har haft fokus på dels en af områdets styrkepositioner: træforarbejdning (i alt 40 virksomheder beskæftiger sig med det) i kobling med lokale fødevarer. Omdrejningspunktet i projektet er og har været samarbejde. Der er konkret arbejdet med to tiltag i projektet: Gavepakker og markedsadgang for småskala producenter. Endvidere har det netværk, som er dannet via projektet, været et forum for drøftelse af fælles udfordringer for småskala-produktion som f.eks. logistik, produktudvikling, kvalitetssikring m.v.

Der fulgte en præsentation af udstillingen "Butiken i Fabrikken", hvor en række lokale kunsthåndværkere udstiller og sælger deres produkter.

Region Midtjylland var vært ved middagen om aftenen på hotel- og conferencecentret Två Skyttlar.

Tirsdag den 4. september

Leader Sjuhärad

To repræsentanter for Leader Sjuhärad, Janåke Sjökvist (ordförande) og Annika Andersson (verksamhetschef) fortalte om arbejdet i Leader-sammenhæng. Deres LAG bestod af 24 personer, fordelt ligeligt med repræsentanter for det offentlige, erhvervslivet og ngo/foreningslivet. Støtte-satsen spænder fra 5.000 til 3 mio. kr. Sidstnævnte gik til en landdistriktsfestival for 1200 deltagere. Et af de projekter, der blev fremhævet, var etableringen af en ungdomsklub, med deltagelse af unge under 25 år fra hver af de deltagende 8 kommuner – gruppen fungerer som referencegruppe for LAG i ansøgninger som berører ungdommen.

LAG'en arbejder metodisk med projekterne: der er projektlederuddannelse 3 gange om året, projektopfølgning 2 gange om året samt projektrejse. Efter projekttiden indsendes slutrapport og projektet besøges. Ny kontakt efter at projektet har været afsluttet mindst et år. Der udarbejdes løbende projektkatalog som dokumentation.

Herefter fulgte en fælles drøftelse af omfanget og udviklingen i det frivillige arbejde i Sverige og Danmark.

Præsentation af Projekt Sjuhäradsjakt

En repræsentant for Projekt Sjuhäradsjakt fortalte om projektets formål og resultater. Projektet er etableret i 2002 som et samarbejde mellem forskellige interessenter: landbrugsrådet, husholdningsselskabet (landbrugere), jægerforbundet m.fl.

Målet var et etablere nye samarbejdsformer og skabe interesse for samarbejde og muligheder for bedre vildtjagt mv. Desuden var det et mål at etablere mere differentierede biotoper og at øge andelen af kvinder, indvandrere og unge der udøver vildtjagt.

Blandt de forskellige initiativer i projektet blev bl.a. jagtturismen drøftet med Region Midtjylland. I projektet er der taget udgangspunkt i et potentiale for jagtturisme og på den baggrund har man udviklet et system og netværk for jagtformidling, arbejdet med kompetenceudvikling og udviklet konkrete pakketilbud (jagtpakke, kost, logi, fiskeri) og kurser/uddannelser (f.eks. problemer med vildt der trænger ind på landmandens marker, fare for salmonella m.v.).

3. Resultater og det videre samarbejde mellem de to regioner

De konkrete drøftelser på studieturen om samarbejds muligheder mellem de to regioner førte til en aftale om, at administrationerne i de to regioner skulle arbejde videre med konkretisering og afdækning af disse muligheder.

I det følgende skitseres dels KASK-samarbejdets formål og dels beskrivelse inden for de valgte temaer: oplevelsesøkonomi, landdistriktsudvikling, fødevarerudvikling og energi.

Generelt

Region Midtjylland kan indgå i initiering og udvikling, koordinering og administration samt opfølgning af projektarbejdet i Interreg projekter, mens den praktiske projektgennemførelse varetages af eksterne parter.

Det er i overensstemmelse med at Region Midtjylland ikke varetager drift eller udførelse af konkrete projekter.

Eksterne parter vil ofte ikke selv have tilstrækkelige ressourcer til at løse opgaver i forhold til udvikling, koordinering og opfølgning, hvorfor en regional indsats på disse områder kan være nødvendig for at sikre gennemførelse af projekter.

KASK samarbejdets formål

Der er forskel i løsning af opgaverne i KASK regionen, hvilket betyder at der kan opnås ny viden gennem samarbejde med andre organisationer / projekter, som kan understøtte målet om at styrke oplevelsesøkonomien. Der ses gerne samarbejde med universiteter og videninstitutioner som partnere i projekter.

Etablering af alliancer og netværk på tværs af landegrænser – gerne af permanent karakter – skal styrke udvikling og integration i regionen.

Region Midtjyllands interesser for at deltage i KASK projekter retter sig mod de felter, som indgår i Vækstforums handlingsplan. Det betyder, at Region Midtjylland ønsker at deltage i projekter inden for udvikling af:

Oplevelsesøkonomi

Udvikling og afprøvning af IT formidling:

Der er behov for fortsat udvikling og afprøvning af IT i formidling af oplevelser på museer, attraktioner, i oplevelsesparker m.m. men også i forhold til naturformidling.

Sundhed og velvære

Der er fokus på udvikling af koncepter inden for sundhed og velvære for at kunne understøtte og gennemføre konkrete projekter. Der er brug for opsamling af viden og fokus på best practi-

se inden for området kurferie og velvære. Udvikling af den "sunde" familieferie hvori f.eks. indgår aktiviteter i naturen og gode oplevelser med sund mad.

Udvikling af kultur- og naturaktiviteter

Både eksisterende som nye aktiviteter inden for kultur og natur kan udvikles således at oplevelsesøkonomien styrkes. Det kan f.eks. være udvikling af nogle af regionens kulturtilbud eller udvikling af nye naturoplevelser. Udvikling på disse områder udgør vigtige elementer for at kunne udvikle helårsturisme.

Landdistriktsudvikling

Udvikling af virksomheder i landdistrikterne

Der er i Region Midtjyllands yderområder behov for en særlig indsats for at støtte etablering af nye virksomheder men også støtte udvikling af eksisterende virksomheder. Det kan både være inden for de traditionelle fremstillingserhverv som fødevarer, træ- og møbel, jern- og metal og inden for nye serviceerhverv. Formidling af viden fra universiteter og videninstitutioner kan understøtte udviklingen.

Bosætning i landdistrikter

En af de store udfordringer i yderområderne i Region Midtjylland er at fastholde bosætningen. Region Midtjylland arbejder derfor med projekter inden for forskønnelse af landsbyer og landdistrikter samt synliggøre landdistrikterne som gode steder for bosætning og erhverv.

Turisme i landdistrikter

Turisme udgør en af mulighederne for at skabe udvikling i yderområderne, som ofte er karakteriseret ved store naturområder, kystområder m.m. som er attraktive i forhold til turisme. Med udgangspunkt i LAG'er kan der basis for at udvikle småskala turisme inden for landboturisme (besøgsgårde, bed and breakfast m.m.), afsætning af lokale fødevarer, kunsthåndværk m.m.

Fødevarerudvikling

Region Midtjylland har siden partnerskabssøgningsarrangementet til det nye KASK-program i Silkeborg i maj 2007 løbende været i dialog med Region Halland og Region Nordjylland om et fælles fødevarerprojekt. Forskellige ideer er blevet udvekslet, og det er nu blevet aftalt, at Region Midtjylland indbyder til det første idéudviklingsmøde den 20. november 2007, hvor også Västra Götaland regionen vil blive inviteret til at deltage. Formålet med mødet vil først og fremmest være at finde en fælles udviklingsplatform, der tager udgangspunkt i et eller flere af nedenstående temaer:

- Innovationskulturen i små og mellemstore fødevareraktiviteter
- Flere og bedre kvalificerede medarbejdere til fødevareraktiviteterne
- Afsætning af lokale/regionale kvalitetsfødevarer

Energi

Opgaven henhører under afdeling for infrastruktur, miljø og energi. Det forventes, at der kommer et oplæg på dette område fra afdelingen til KASK-programmet.

4. Budget og regnskab

STUDIETUR SVERIGE 02.09.07-04.09.07

Udvalget for udvikling i landdistrikter	Budget	Regnskab
Transport (bus, færge m.v.)	30.000,00	23.521,21
Overnatning og forplejning *)	40.000,00	30.988,66
Repræsentation	15.000,00	2.089,08
I alt	85.000,00	56.598,95

*) Heri indgår udgifter til repræsentation (Region Midtjylland vært med middag den 3. september på hotel- og konferencecenteret Två Skyttlar). Dette forklarer den relativt store forskel på budget og regnskab under repræsentation.

Bilag 1.

Program för studiebesök från Region Midtjylland 2 – 4 september 2007.

Söndag 2 september

Resa, studiebesök och middag på Melltorps Såg

- Danska representanter anländer med färja till Göteborg c:a 15:00
- Resa till Hyssna med eget fordon. Mötes vid Melltorps Såg. Kl. 16:00 c:a
- Välkomstdrink (10 min) (Kataringa Johansson, Melltorps Såg)
- VGR-representant hälsar välkommen (Birgitta Johansson ?) (10 min)
- Presentation av projekt "Småsågar i Sjuhärad". Ulf Lemke (15 – 30 min)
- Besök på Melltorps Såg (Hans Johansson) (20 min)
- Middag Melltorps Såg. Kl. 18:00 c:a (VGR värd)
- Resa eget fordon till Två Skyttlar för övernattnig

<u>Deltagare:</u>	Region Midtjylland	13 personer
	VGR	3 personer
	Sjuhärad	2-3 personer

Måndag 3 september

Presentationer, frågor och diskussion om och kring landsbygdsutveckling på Två Skyttlar. Presentation av ett utvecklingsprojekt. Middag på Två Skyttlar.

- 09:00	Morgenmad/Frukost
09:00 – 09:10	Regionutvecklingsnämnden VGR hälsar välkommen (Kent Johansson, ordförande)
09:10 – 09:30	Presentation av Västra Götalandsregionen (Agneta Mårdsjö) - Organisation- Vision- Tillväxtprogram
09:30 – 10:00	Kaffe
10:00 – 11:00	Regional utveckling inkl. landsbygdsutveckling i Västra Götaland - Erfarenheter av landsbygdsutveckling- Social ekonomi- Kommersiell service- Stödmöjligheter
11:00 – 12:00	Länsstyrelsens arbete med landsbygdsutveckling - Landsbygdsanalys- Landsbygdsprogram
12:00 – 13:15	Frokost/Lunch på Två Skyttlar
13:15 – 14:15	Presentation av landsbygdsutveckling i Midtjylland

(Kaj Möldrup Christensen, formand for Region Midtjyllands Udvalg for udvikling i landdistrikter; Erik Sejersen, afdelingschef i Regional Udvikling, Region Midtjylland)

- 14:15 – 15:00 Diskussion samverkansmuligheder Västtra Götaland/Midtjylland
(Agneta Mårdsjö samordnare)
- 15:00 – 15:30 Kaffe
15:30 – 16:30 Presentation av projekt Sjuhäradsmat. Peter Drotz. PD kommer även
att delge sina erfarenheter från arbetet som VD för småskalig
livsmedelsproduktion i Västtra Götaland.
- 18:00 Middag Två Skyttlar (Region Midtjylland värd)

Deltagare	Region Midtjylland	13 personer
	VGR	4-6 personer
	Lst	4 personer
	Sjuhärad	2-4 personer

Tisdag 4 september

Presentation av Leader Sjuhärads arbete med landsbygdsutveckling och studiebesök. Hemresa.

- 09:00 Morgenmad/Frukost
- 09:00 – 10:30 Presentation/ frågor kring Leader Sjuhärads arbete med landsbygds-
utveckling. (Janåke Sjökvist och Annika Andersson)
- 10:30 – 11:00 Kaffe
- 11:00 – 12:15 Studiebesök utvecklingsprojekt
- 12:30 - Frokost/Lunch (t.ex. Kinna)
- 13:30 - Hemresa

Deltagare	Region Midtjylland	13 personer
	VGR	2 personer
	Sjuhärad	3-5 personer

Bilag 2.

Deltagerliste - Studiebesök från Region Midtjyllands Udvalg for udvikling i Landdistrikter 2- 4 september 2007

<u>Namn</u>	<u>Organisation</u>
Kaj Möldrup Christensen	Formand, Udvalg for udv. i Landd.
Harry Jensen	Naestformand, Udvalg for udv. i Landd.
Gert Schou	Udvalgsmedlem
Laila Munk Sørensen	Udvalgsmedlem
Martin Merrild	Udvalgsmedlem
Preben Andersen	Udvalgsmedlem
Erik Sejersen	Avdelingsleder, Regional Udvikling
Karsten Baekgaard	Kontorchef, Regional Udvikling
Lars Haahr Jensen	Udviklingskonsulent
Anja Rasmussen	Udviklingskonsulent
Kristine Kristensen	Udviklingskonsulent
Jens Jensen	Udviklingskonsulent
Busschaufför	
Kent Johansson	Ordförande, Regionutvecklingsnämnden, VGR
Birgitta Johansson	Vice ordförande, Regionutvecklingsnämnden, VGR
Agneta Mårdsjö	Regionutvecklingssekretariatet, VGR, chef näringslivsavd.
Lars-Erik Larsson	Regionutvecklingssekretariatet, VGR
Lisbeth Fransson	Regionutvecklingssekretariatet, VGR
Torkel Andersson	Regionutvecklingssekretariatet, VGR
Olle Persson	Regionutvecklingssekretariatet, VGR
Ove Konradsson	Länsstyrelsen Västra Götaland, Landtbruksdirektör
Kjell Virhammar	Länsstyrelsen VG, sektionschef landsbygdsutveckling
Ruddi Laang	Länsstyrelsen VG, lantbrukskonsulent
Gabriel Skarbäck	Länsstyrelsen VG, lantbrukskonsulent
Annika Andersson	Leader+ Sjuhärad
Ulf Lemke	Leader+ Sjuhärad
Peter Drotz	Leader+ Sjuhärad